

Strazburg, 10 Kasım 2006

AVRUPA HÂKİMLERİ DANIŞMA KONSEYİ
(CCJE)

AVRUPA HÂKİMLERİ DANIŞMA KONSEYİNİN
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN DİKKATİNE SUNDUĞU
ULUSLARARASI HUKUKUN VE AVRUPA HUKUKUNUN
ETKİLİ BİR ŞEKİLDE UYGULANMASINDA ULUSAL HÂKİMLERİN ROLÜNE
İLİŞKİN 9 (2006) SAYILI GÖRÜŞ'Ü

Bu Görüş CCJE tarafından 7. toplantısında kabul edilmiştir
(Strazburg, 8-10 Kasım 2006).

GİRİŞ

1. Bakanlar Komitesi, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinden (CCJE) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ve diğer uluslararası hukuki metinlerin ulusal hâkimlerce uygulanması, ulusal ve Avrupalı yargı kurumları arasındaki diyalog ve tüm ilgili uluslararası metinlere ilişkin bilgilere erişim kolaylığı gibi bazı hususları (Avrupalı Hâkimler için Evrensel Eylem Çerçeve Planı'nda¹ yer alan) bilhassa irdelemesi talebinde bulunmuştur.

2. CCJE, gerek küreselleşme nedeniyle gerekse uluslararası hukukla Avrupa hukukunun² devletler arasındaki ilişkilerden çok, kişiler arasındaki ilişkilere odaklanmaya başlaması nedeniyle ulusal hukuk sistemlerinin uluslararası nitelikteki hukuki meselelerle giderek daha çok karşı karşıya kaldığını tespit etmiştir. Bu gelişme, ulusal hâkimlerin modern dünyanın ihtiyaç ve beklentilerini karşılayarak ve demokratik devletlerin benimsediği hukuk ilkelerine riayet ederek adaleti yerine getirebilmeleri için yargı eğitiminde, teamüllerinde ve hatta kültüründe değişiklik yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

3. Böyle bir değişimin her şeyden önce hâkimlerin eğitimi, uluslararası yargı kurumları arasındaki ilişkiler ve giderek artan hukuki kaynaklar bağlamında hâkimlerin uyması gereken normların hiyerarşisi üzerinde önemli etkileri vardır. Bu, ayrıca, devlet yetkililerinin yukarıda belirtilen faaliyetlerin gerçekleşmesini sağlamak için geniş ölçüde ek kaynak ayırmasını gerektirir.

4. Bu nedenle CCJE, hâkimlerin uluslararası bağlamda verimli çalışabilmesi için gerekli kaynak durumunun gözden geçirilmesinin ve böylece ulusal hâkimlerin Avrupa hukuku ve uluslararası hukuku uygulayış biçimlerini ele almasının yararlı olacağı kanaatindedir. Bu Görüş'ün amacı, uluslararası hukuk ve Avrupa hukukunun, özellikle de insan hakları hukukunun doğru bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için hâkimlerin eğitimi, ilgili bilgi ve belgelere kolay erişim ile yazılı ve sözlü çeviri gibi yollar bulunmaktadır.

5. Bu bakımdan CCJE, ulusal hâkimlerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi dâhil olmak üzere devletlerin taraf olduğu uluslararası antlaşmalarla Avrupa antlaşmalarının gözetilmesinin ve doğru uygulanmasının teminatı olduklarını vurgulamaktadır.

6. Bu Görüş, CCJE'nin Hâkimlerin Ulusal Düzeyde ve Avrupa Düzeyinde Uygun Başlangıç ve Hizmet İçi Eğitimlerine Dair 4 (2003) Sayılı Görüş'ünü tamamlar niteliktedir ve 4 sayılı Görüş'te dile getirilen düşünceler, gerçekte bu Görüş'te ele alınan hususlara tamamıyla uygulanabilir.

A. ULUSAL HÂKİMLERE TÜM İLGİLİ ULUSLARARASI VE AVRUPA HUKUK METİNLERİ HUSUSUNDA BİLGİ VE BELGE SAĞLANMASI³

a. Hâkimlerin Uluslararası Hukuk ve Avrupa Hukuku Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olması

7. Toplumların gitgide uluslararası nitelik kazandığı bir dönemde, uluslararası ve Avrupa düzeyindeki mevzuat ve içtihatların ulusal mevzuat ve mahkeme uygulamaları üzerindeki etkisi giderek artmaktadır. Hâkimlerin, demokratik ülkelerce benimsenen hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak görevlerini yerine getirebilmeleri için bu hukuk alanlarını doğru anlamaları şarttır. Bu nedenle hâkimler, adli uygulamaların uluslararası düzeydeki değişimini anlamaya ve buna katılmaya hazırlıklı olmalıdır; insan hakları hukuku başta olmak üzere, uluslararası hukuku ve Avrupa hukukunu bilmeleri ve uygulamaları gerekmektedir.

¹ 740. Bakanlar Komitesi toplantısında kabul edilmiştir, CCJE (2001) 24 sayılı belge.

² Burada Avrupa hukuku kavramı, üye devletler için geçerli oldukları ölçüde Avrupa Konseyinin metinlerini, özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni, Avrupa Topluluğu Yasası'nı ve Avrupa Birliği'nin diğer hukuki metinlerini içerecek biçimde daha geniş anlamıyla ele alınmıştır.

³ Bkz. Avrupa'daki Hâkimler İçin Genel Eylem Çerçeve Planı, Bölüm IV (D).

b. Hâkimlere Uluslararası Hukuka ve Avrupa Hukukuna İlişkin Bilgilere Erişim Olanlığının Sağlanması

8. Avrupa normları ve uluslararası normların yanı sıra mahkeme uygulamalarının sayısı ve karmaşıklığı hızla artmaktadır. Ulusal hâkimlerin Avrupa bağlamında ve uluslararası bağlamda rahat çalışabilmeleri için devlet, üstlenmiş olduğu uluslararası yükümlülükleri yerine getirmek amacıyla, hâkimlerin Avrupa’da ve uluslararası platformda referans oluşturan metinleri – özellikle insan haklarının korunmasıyla ilgili olanları – tam olarak anlamalarını ve bu sayede görevlerini daha iyi yerine getirmelerini sağlayacak tedbirler almalıdır.

c. Uluslararası Hukukun ve Avrupa Hukukunun Üniversitelerin Müfredatına ve Hâkimlere Yönelik Eğitim Kurslarına Dâhil Edilmesi

9. Birçok ülkede hukuk fakültelerinin müfredatında uluslararası hukuk, Avrupa hukuku ve insan hakları hukuku dersleri yer almaktadır. Fakat yargıda görev almak isteyen adaylara bu konuları iyi bilme şartını getiren ülke sayısı azdır.

10. CCJE, üniversite müfredatında uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku dersleri bulunmasını ve yargıya giriş sınavları yapılyorsa bu sınavların kapsamına bu konuların da alınmasını önemli görmektedir.

11. Hâkimler için hem genel olarak hem de uzmanlık alanlarında uluslararası konular hakkında başlangıç eğitimi ve hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Hâkimlerin başlangıç ve hizmet içi eğitimleri konusunda Avrupa ülkeleri arasında farklar olmakla birlikte, uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konularında eğitim, Avrupa’daki tüm yargı geleneklerinde eşit derecede önem taşımaktadır.

12. Bazı ülkelerde özellikle hâkimlere ya da hâkim ve savcılara uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku eğitimi verilmesine yönelik girişimler; yargı eğitimi kurumları, yargı hizmetleri komisyonları, adalet bakanlıkları veya bu kurumların ortak çalışmalarıyla sağlanmaktadır⁴. Diğer ülkelerde ise uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusunda özel bir eğitim bulunmadığından, hâkimler yine doğrudan yargı teşkilatı tarafından veya başka kurumlarca (üniversiteler, barolar, yabancı yargı eğitimi okulları) düzenlenen genel eğitimlere katılırlar.

13. Bu bağlamda CCJE, hâkimlerin uluslararası antlaşmaların uygulanması konusundaki eğitimine ilişkin Avrupa Konseyinin müktesebatını⁵ da dikkate alarak şu ihtiyaçları belirlemiştir: (a) üniversite müfredatı dâhilinde uluslararası hukukun, antlaşmaların, Avrupa kurumlarının ve diğer uluslararası kuruluşların ileri düzeyde işlenmesi; (b) gerekirse, hâkimliğe giriş ve seçme sınavlarında uluslararası normların uygulanması konusunda da sorular sorulması; (c) hâkimlerin başlangıç ve hizmet içi eğitimlerine uluslararası bir boyut getirilmesi; (d) Avrupa Konseyi çerçevesinde ve Avrupa kurumları ile diğer uluslararası kuruluşların işbirliğiyle hâkimlerle savcıların uluslararası belgeleri daha iyi kavramalarını sağlayacak eğitim seminerleri düzenlenmesi.

d. Uluslararası Hukuk ve Avrupa Hukuku Konusunda Kaliteli Eğitimin Temin Edilmesi

14. CCJE’ye göre, uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku eğitimi veren öğretim kadrosu içinde yargı mensupları ağırlıklı yer tutmalıdır. Bu eğitimler, mahkeme uygulamalarına ilişkin somut konuları da içermeli ve gerektiğinde internet üzerinden uzaktan eğitim materyalleri de dâhil olmak üzere uygun eğitim materyalleri kullanılarak verilmelidir. CCJE, bu alanda ulusal eğitim kurumları arasında

⁴ Avrupa Konseyi Üye Devletleri, hâkimlerin ve savcılarının eğitiminden sorumlu ulusal kurumların hâkim ve savcı eğitimine dair bilgi alışverişi için oluşturduğu “Lizbon Ağı”na iştirak etmektedir.

⁵ Bkz. özellikle Lizbon Ağı’nın ikinci toplantısının sonuçları (Bordeaux, 2-4 Temmuz 1997).

işbirliğini teşvik etmekte ve bu eğitim programlarına ve katılım koşullarına ilişkin bilgilerde şeffaf olunması çağrısında bulunmaktadır.

e. Hâkimlere Uluslararası Hukuk ve Avrupa Hukuku Konusunda Sürekli ve Kolay Ulaşılır Bilgi Sağlanması

15. CCJE, uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku metinleriyle içtihatlarla dair eksiksiz ve güncel bilgilerin hâkimlere düzenli olarak sunulmadığını tespit etmiştir. Hukuki bilgilerin hâkimlere elektronik ortamda ya da kâğıt üzerinde ulaştığı durumlarda bile, resmi gazeteler, uluslararası hukuka ve Avrupa hukukuna dair bilgilere ender olarak yer vermektedir. Ancak bazı ülkeler uluslararası hukuk hakkında bilgi içeren özel yasal genelgeler yayınlamaktadır. Adalet akademileri, eğitim merkezleri veya mahkeme idareleri gibi diğer kurumlar bazen uluslararası ve Avrupa mahkemelerinin son içtihatları hakkında bilgi sağlamaktadır. Ulusal hukuk dergilerinde de bu tür bilgilere yer verilebilir.

16. Bir devlet, uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusunda yeterli bilgi ve bilgiye erişim olanağı sağlama görevini sırf internete erişimi sağlamakla yerine getirmiş olmaz.

17. CCJE, uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusunda doğru araştırma yapabilmeleri için tüm hâkimlere hukuki belgelerin elektronik ve basılı kopyalarına erişim imkânı sağlanmasını tavsiye etmektedir. Bu tür imkânlar, hâkimlere görevlerinin gerektirdiğinden daha fazla bilgi edinmelerini sağlayacak uzman destek birimleri (gerekirse merkezi bir hizmet şeklinde) tarafından sunulmalıdır.

18. Sadece birkaç ülkede adalet bakanlığı veya dışişleri bakanlığı, hâkimlere, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kendi ülkeleriyle ilgili kararları dâhil olmak üzere önemli hukuk metinlerinin çevirisini temin etmektedir. CCJE'ye göre, devletler bu durumu hızla değiştirmelidir; devletin vereceği destek, adli uygulamalarda kullanılabilecek hukuk metinlerinin çevrilmesini sağlayacak etkin hizmetler de içermelidir (ayrıca bkz. aşağıdaki 23. fıkra).

19. Hâkimlerin işlerini kolaylaştırmak amacıyla eksiksiz, güncel, özet, dizinli ve açıklamalı bilgilere kolay erişimleri sağlanmalıdır; çünkü gerektiğinde mahkeme dokümantasyon biriminin ve yardımcı adli personelin de desteğiyle bilgilerin doğruluğunu değerlendirmek hâkime düşmektedir⁶. Merkezi ve yerel mahkeme dokümantasyon birimleri ve/veya kütüphaneleri ile yargı sistemi dışındaki hukuk kütüphaneleri ve dokümantasyon merkezleri arasında işbirliği de teşvik edilmelidir.

f. Hâkimlere Yabancı Dillerdeki Bilgilere Erişim İmkânı Sağlanması

20. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde CCJE, ulusal hâkimlerin uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusundaki gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmalarında yabancı dil bilmelerinin önemini vurgulamaktadır.

21. Hâlihazırda hâkimlere ücretsiz yabancı dil eğitimi az sayıda ülkede verilmektedir; kimi zaman bu eğitimlerin bedeli kısmen devlet tarafından karşılanırken kimi zaman da bu olanak sadece Avrupalı ve uluslararası kurumlarla yakın ilişkileri bulunan hâkimlere tanınmaktadır.

22. CCJE, hâkimlere mesleğe başlama veya uzmanlık eğitimleri kapsamında yabancı dil öğretimi için gerekli önlemlerin alınmasını, ihtiyaç halinde maddi destek sağlanmasını teşvik etmektedir.

23. Devletler, hâkimlerin uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusunda bilgi edinmek için ihtiyaç duyacakları belgelerin çevirisi için mahkemelerde uluslararası bir hukuk hizmetinin bulunmasını

⁶ Bkz. ayrıca CCJE'nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin dikkatine sunduğu "makul süre içinde adil yargılamaya ve alternatif ihtilaf çözüm yöntemleri bağlamında hâkimin davalardaki rolüne" ilişkin 6 (2004) sayılı Görüş'ü, 65. fıkra.

sağlamalıdır. CCJE, böyle bir hizmetin maliyetinin öneminin bilincindedir ve mahkemelerin işleyişine tahsis edilen fonlarda azalma olmasını önlemek amacıyla bu hizmet için devlet bütçesinden özel bir fon ayrılmasını tavsiye etmektedir.

24. Bu yazılı ve sözlü çeviri işleri vasıflı profesyonel çevirmenler tarafından yapılmalı ve bunların vasıfları yargıda görev yapan hâkimler tarafından denetlenebilmelidir.

B. ULUSAL VE AVRUPA YARGI KURUMLARI ARASINDA DİYALOG⁷

a. Resmi veya Gayriresmî Diyalogun Zorunluluğu

25. Ulusal mahkemeler, Avrupa hukukunun uygulanmasından sorumludur. Birçok durumda bu hukuku doğrudan uygulamaları gerekmektedir. Ayrıca, ulusal hukuku Avrupa normlarına uygun yorumlamaları da gerekmektedir.

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve uygun olduğu hallerde Avrupa Toplulukları Adalet Divanı içtihatları, Avrupa hukukunun geliştirilmesi sürecinde tüm ulusal hâkimlerin başvurduğu değerli bir kaynaktır.

27. Ulusal ve Avrupa yargı kurumları arasındaki diyalog gereklidir ve uygulamada zaten mevcuttur; bunun gelişimi uygun eylemlerle desteklenmelidir.

28. Ulusal ve Avrupa mahkemeleri arasında etkili diyalogu teşvik etmek amacıyla, bilgi alışverişini ve mümkün olan yerlerde kurumlar arasında doğrudan teması teşvik etmek için ulusal yargıçlara yönelik girişimler olmalıdır.

29. Bu diyalog çeşitli düzeylerde gerçekleşebilir. Usullere ilişkin resmi düzeyde gerçekleşen kurumsal diyalog türüne örnek olarak, Avrupa Toplulukları Adalet Divanına ulaşabilmek için kullanılan ön karar usulü gösterilebilir. Ulusal hâkimlere, ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin işleyişine katılmaları için daha geniş fırsatlar tanınabilir. Daha az resmi düzeydeki diyaloglar ise, hâkimlerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Adalet Divanı, diğer uluslararası ve Avrupalı mahkemelere yaptıkları ziyaretler ile yurtiçi ve yurtdışı seminer ve toplantılarda gerçekleşmektedir.

30. CCJE, gayriresmî diyalogun yargı eğitimi programlarının bir parçası olarak görüldüğünü belirtmektedir. Günümüzde bu tür etkinliklere katılanlar çoğunlukla en yüksek dereceli mahkemelerin (Temyiz Mahkemeleri, Anayasa Mahkemeleri) hâkimleridir. CCJE'ye göre, her ne kadar bu yüksek mahkeme hâkimlerinin uluslararası yargıyla yakın ilişkiler içinde olması gerekli olsa da, ulusal eğitim kurumları bu diyalog fırsatlarının sadece yüksek hâkimlerle sınırlı olmamasını sağlamalıdır; çünkü Avrupa normlarını ve içtihatlarını doğrudan doğruya değerlendirmek, uygulamak ve yorumlamak zorunda kalanlar genellikle asliye hâkimleridir. Değişik ülkelerin deneyimleri gösteriyor ki, küçük ölçekli toplantılardaki gayriresmî diyalog en verimli olanıdır.

b. Ulusal Hâkimler Arasında Doğrudan Temas

31. Ulusal ve Avrupa mahkemeleri arasında diyalog, Avrupa düzeyinde hâkimler arasındaki temasın unsurlarından sadece birisidir; farklı ülkelerden hâkimlerin kendi aralarında kurduğu ilişkiler de çok önemlidir. Ulusal hâkimler, genellikle başka ülkelerdeki hâkimlerin uluslararası hukuk ve Avrupa hukukunu nasıl uyguladığını ve/veya yorumladığını göz önünde bulundurmak zorundadırlar ve birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmaya çok isteklidirler. Farklı ülkelerden hâkimler arasındaki diyalog, Avrupa yargı sistemleri arasındaki karşılıklı güven ilkesini pekiştirmek ve böylece ulusal kararların uluslararası dolaşımını hızlandırmak ve değişik ülkelerde yürürlükte olan tenfiz usullerini

⁷ Bkz. Avrupa'daki Hâkimler İçin Genel Eylem Çerçeve Planı, Bölüm IV (C).

basitleştirmek bakımından da önemlidir.

32. Seminerler, değişim programları ve çalışma ziyaretleri vb. çerçevesinde farklı ülkelerden hâkimler arasında doğrudan temas kurulması – yargı eğitimi veren ulusal kurumların kurduğu temas dâhil – bu bakımdan bilhassa önemlidir. Bu alanda, Avrupa düzeyindeki aktif işbirliği programları sayesinde faydalı ortaklar bulunabilir.

33. Hâkimler, bu çerçevede düzenlenen değişim programları hakkında pratik bilgiler elde edebilmeli ve istedikleri takdirde bu programlarda yer almak için eşit şansa sahip olmalıdır.

C. ULUSAL MAHKEMELERİN ULUSLARARASI HUKUKU VE AVRUPA HUKUKUNU UYGULAMASI⁸

a. Hâkimin Rolü ve Normlar Hiyerarşisi

34. Her bir ülkenin uluslararası standartları ve Avrupa standartlarını uygulama durumu, büyük ölçüde bu standartların Anayasa dâhil olmak üzere ülke yasalarındaki statüsüne bağlıdır.

35. Bu hedefe ulaşmada engeller olduğu görülmüştür. Bu engellerin, bilgiye erişimle ilgili sorunlar, “psikolojik” nitelikteki sorunlar ve belirli bazı hukuki sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir⁹.

36. İlk iki engel, Avrupa hukuk belgelerine erişimi kolaylaştırma ve kurumlar arası diyalogu iyileştirmeye yönelik olan yukarıdaki tedbirlerle giderilebilir.

37. Hukuki nitelikteki engellerle ilgili olarak CCJE; genel olarak devletlerin, onaylanmaları ve/veya gerektiğinde ulusal hukuka dâhil edilmeleri halinde uluslararası kanunlara öncelik tanıdığını tespit etmiştir. Birçok durumda bu öncelik bazı devletlerin anayasalarında öngörülürken anayasanın doğrudan kendisine de öncelik tanınmaktadır. Birkaç ülkede ise uluslararası hukukun önceliği, ulusal Yüksek Mahkemelerin kararlarıyla sağlanmıştır. Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin genellikle ulusal anayasanın altında bir konumu olmakla birlikte, olağan meclis yasaları karşısında özel bir konumu vardır. Bununla birlikte, bu ilkenin uygulamasında farklılıklar görülmektedir.

38. Birçok durumda ulusal yasalarla hukuk gelenekleri, uluslarüstü bir kanun hükmü ile ulusal bir kanun hükmü arasında herhangi bir çelişki olması halinde ulusal mahkemelerin uluslararası sözleşme veya antlaşma lehinde karar vermelerini öngörmektedir. Buna karşılık, bazı ülkelerde mahkemeler yargılamayı durdurup davayı kendi Anayasa Mahkemelerine götürmek zorundadır. Ancak, örneğin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’yle çelişmeleri durumunda bile ulusal hukuk hükümlerinin uygulanmasını zorunlu kılan ülkeler de vardır.

39. Her devletin bu belgeleri yorumlamak ve iç hukukuna dâhil etmek için, bu belgelere atfedilen statüye bağlı olarak kendi sistemi vardır. Belirsizliği önlemek için, mahkemeler tüm ulusal mevzuatı yorumlamalı ve yürürlüğe koymalı ve ulusal içtihadı mümkün olduğunca Avrupa hukuku ve uluslararası ve Avrupa ilke ve kavramlarıyla tutarlı olacak şekilde geliştirmelidir.

40. Hâkimler, devletin yasama ve yürütme organlarıyla beraber hukukun üstünlüğüne tabidir. CCJE, değişik ülkelerdeki hâkimlerin, kendi hukuk sistemleri ne olursa olsun, hukukun üstünlüğü ilkesini pekiştiren uluslararası hukuka ve Avrupa hukukuna bağlı kalmalarının önemli olduğunu düşünmektedir.

⁸ Bkz. Avrupa’daki Hâkimler İçin Genel Eylem Çerçeve Planı, Bölüm IV (B).

⁹ Bkz. özellikle Lizbon Ağının ikinci toplantısının sonuçları (Bordeaux, 2-4 Temmuz 1997).

b. Avrupa Konseyi Tavsiye Kararları Başta Olmak Üzere Ulusal, Uluslararası ve Avrupa Düzeyindeki İctihatlar ve Belgeler

41. Hâkimler ÷lke anayasasının standartlarını korurken ulusal yasaları uluslarüstü yasalar ışığında yorumlamak durumunda olduklarından, içtihatlar uluslararası standartların ve Avrupa standartlarının nasıl uygulanacağını etkiler.

42. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve gerektiğinde Avrupa Adalet Divanının içtihatlarının oynadığı rol konusunda iki eğilim söz konusudur: Birincisi ve en sık rastlanana, ÷lke mahkemelerinin bağlayıcı olmasalar dahi bu mahkemelerin aldığı kararları göz önünde tutmasıdır; ikinci eğilim ise, bu içtihatların emsal teşkil etmesi ve ulusal mahkemelerin bu emsalleri uygulamasıdır.

43. Hâkimlerin uluslararası hukukla Avrupa hukukunu dikkate alıp uygulamaları, ÷lke mevzuatının Avrupa Konseyinin “esnek yasa” (*soft law*) olarak gör÷len tavsiye kararlarına uygun olduğu anlamına gelmez.

44. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, bir “ortak politika” üzerinde uzlaştığı konularla ilgili olarak üye devletlere tavsiyelerde bulunabilir. Tavsiyeler üye devletler üzerinde bağlayıcı olmasa da Avrupa Konseyi Tüzüğü, Bakanlar Komitesini üye hükümetlerden tavsiyeler doğrultusunda “alınan tedbirleri bildirmelerini” talep etmeye yetkili kılar (bkz. Avrupa Konseyi Tüzüğü, Madde 15b).

45. CCJE, yeni mevzuat taslakları hazırlarken yasama organlarının Avrupa Konseyi tavsiyelerini göz önünde tutmalarının faydalı olacağını vurgulamaktadır. Aynı şekilde hâkimler de kanunları uygularken “esnek yasalar”la belirlenmiş olsalar bile onları uluslararası normlara uygun olarak yorumlamak için azami çabayı göstermelidir.

c. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Uyulması

46. Bazı ÷lkelerde kesinleşmiş bir kararın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne aykırı olduğu gerekçesiyle yargı denetimine tabi tutulması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulmadan önce de talep edilebilmektedir. Ancak CCJE, birçok ÷lkede kesinleşmiş yargı kararının incelenmesi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin söz konusu devlete karşı bir kararının bulunmasının şart koşulduğunu belirtmektedir.

47. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ihlali gerekçesiyle tazminat talebinde bulunulabilmesi için önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlali tespit etmiş olması zorunludur. Çoğu ÷lkede, Mahkeme bir ihlal tespit etmeden önce bu tür ihlallerin tespitini ve tazminat talep etmek mümkün değildir.

48. Birçok ÷lkede Mahkeme kararlarının uygulanmasının ÷lke yasalarınca zorunlu kılınmadığı, bazı ÷lkelerde ise kararların uygulanmasına yönelik olarak Anayasa Mahkemeleri tarafından önlemler getirildiği gör÷lmektedir.

49. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde yer alan ortak temel hakların uygulanmasının önemini ve ulusal hâkimlerin aynı zamanda Avrupa hâkimleri de olduğunu vurgulayan CCJE, hâkimleri, yasaları yorumlama konusunda veya mevcut muhakeme usulleri dâhilinde kendilerine tanınan tüm imkânları kullanarak: a) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı henüz verilmemiş olsa dahi Sözleşme’nin ihlal edildiği davaları tekrar açmaya ve b) ihlaller için mümkün olan en kısa sürede tazminat kararları vermeye teşvik etmektedir. Yasama organı ise, ulusal mahkemelerin Avrupa nezdindeki bu görevlerini kolaylaştırmak için muhakeme usulleri kanununu düzenlemeyi düşünmelidir¹⁰.

¹⁰ CCJE, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Mayıs 2006’da imzaya açılan 14. Protokolü kapsamında Bakanlar Komitesinin üçte ikilik çoğunlukla karar

TAVSİYELERİN ÖZETLERİ VE SONUÇLAR

A. CCJE, hâkimlerin uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konularında eğitimi, hâkimlerin ilgili bilgilere erişimi, yabancı dil kursları ve çeviri imkânları konularında şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

(a) Devletler, hâkimlerin eğitiminden sorumlu uygun bağımsız organlar aracılığıyla yargının bağımsızlığını korurken, hâkimlerin uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusunda eğitim almalarını sağlamak için yeterli araçları sağlamalıdır;

(b) Uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku ve içtihatlarının hukuk fakültesi müfredatlarına alınması yoluyla, mesleğe yeni başlayacak hâkimlerin bu konuda bilgili olması sağlanmalıdır;

(c) Hâkim adaylarının atama koşullarından biri de uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku konusunda yeterli bilgiye sahip olmak olmalıdır;

(d) Hâkimlerin mesleğe başlama ve hizmet içi eğitimlerinde uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku önemli bir rol oynamalıdır. Bu konuda verilecek eğitimler, ulusal yargı eğitim kurumları arasında uluslararası bir işbirliği olması halinde daha verimli olacaktır;

(e) Uluslararası hukuk ve Avrupa hukukuna ilişkin bilgiler, uluslararası ve Avrupalı mahkemelerin verdiği kararları da içerecek şekilde sağlanmalıdır; hâkimler mahkeme kaleminin, kütüphanelerin ve yardımcı adli personelin yardımıyla dizinli ve açıklamalı bilgilere erişme imkânı bulmalıdır; bilgiler kapsamlı olmalı ve gecikmeksizin sağlanabilmelidir;

(f) Hâkimlerin yabancı dil konusunda tam yetkinlik kazanabilmesi için gerekli tedbirler (maddi destek dâhil) alınmalıdır; ayrıca mahkemelerin kendi olağan işletme bütçesinden karşılanmayan kaliteli sözlü ve yazılı çeviri hizmetleri bulunmalıdır.

B. CCJE, ülkelerin yargı kurumlarının birbirleriyle ve uluslararası, özellikle Avrupa merkezli yargı kurumlarıyla ilişkilerinin ve işbirliğinin önemiyle ilgili olarak aşağıdakileri teşvik etmektedir:

(a) Kurumlar arasında konferans, seminer, ikili toplantı gibi yöntemlerle doğrudan irtibat ve diyalog kurulması (küçük ölçekli toplantılar özellikle yararlıdır);

(b) Ulusal yargı kurumları, ulusal yargı eğitim kurumları ve bazı uluslararası mahkemeler tarafından diğer ulusal ve uluslararası yargı kurumlardan gelen hâkimler için ziyaret ve çalışma programları düzenlenmesi;

(c) Söz konusu irtibat, diyalog, ziyaret ve programlara sadece yüksek yargı hâkimlerinin değil tüm seviyelerdeki hâkimlerin dâhil edilmesi;

(d) Ülke hâkimlerine, başka ulusal ve uluslararası yargı kurumlarının kullanımına açık olan web siteleri ve veri tabanları konusunda bilgi sağlanması ve bunlara erişimlerini kolaylaştıracak önlemler alınması.

C. Avrupa'daki hukuk sistemlerindeki farklılığa karşın CCJE; kanunların yorumlayıcıları ve

vermesi halinde, devletin bir karara uymayı reddettiği durumlarda konuyu Mahkemeye taşıyabileceğini hatırlatmayı gerekli bulmaktadır. Bakanlar Komitesinin Mahkemeden bir kararın yorumlanmasını istemeye yönelik yeni bir yetkisi de olacaktır. Bunun amacı, Bakanlar Komitesine kararların infazını gözlemlemesi ve özellikle bir karara uyum sağlanması için ne gibi önlemlerin gerekeceğini belirlemesi konusunda yardımcı olmaktır.

hukuk devletinin savunucuları olarak ulusal yargı teşkilatlarının, gerekirse başka ülkelerin ulusal yargı teşkilatları arasında fikir alışverişi gerçekleştirmek yoluyla, aşağıdaki hedeflere varmak yönündeki çabalarının faydalı olacağını değerlendirmektedir:

(a) Bir yandan ulusal mevzuata riayet ederken öte yandan ulusal kanunlarla içtihatların uluslararası hukuka ve Avrupa hukukuna uygun olmasını sağlamak;

(b) Aynı uluslararası norma tabi olan sistemlerde bu ilkenin uygulanmasındaki farkları olabildiğince azaltmak;

(c) Ulusal kanun ve içtihatların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına uyumlu olmasını sağlamak; bu amaçla, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Sözleşme'ye veya protokollerine aykırılık tespit edilmesi ve aykırılığın yargılamanın tekrarlanması dışında bir yolla ortadan kaldırılmasının veya tazmin edilmesinin mümkün olmadığı durumlarda bir davanın yeniden görülmesine karar vermek;

(d) Avrupa Konseyinin tavsiye kararlarını gerektiği gibi dikkate almak.